

Ponedeljek

Leto II.

Liubljana, 29. maja 1928

Stev. 22

Velike demonstracije v Italiji in Jugoslaviji

V Italiji demonstrirajo proti Jugoslaviji, v Jugoslaviji proti Italiji

Vesti o fašističnih izzivanih in o napadu na našega konzula v Zadru so še povečale razburjenje našega prebivalstva. — V soboto in na praznika je prišlo po vseh večjih mestih do demonstracij proti Italiji. — Fašisti in italijanski akademiki prirejajo protijugoslovenske demonstracije po italijanskih mestih.

Beograd, 28. maja. Iz vseh zapadnih pokrajin države poročajo o naraščajočem razburjenju prebivalstva proti neprestanim izzivanijem fašistom. Že vest, da hoče vlada predložiti Narodni skupščini nettunske konvencije v ratifikacijo ravno v času, ko je naše rojake v Italiji zajel nov val fašistovskega preganjanja in zapirajo v Trstu nedolžne jugoslovenske dijake, je vzbudila med prebivalstvom silen odpor in dovela do prvih demonstracij proti Italiji. V tem pa so prišla poročila o besnem divjanju fašistov v Zadru, kjer so raztrgali, opljuvali in zažgali dve jugoslovenski zastavi, od katerih so eno uropali na jugoslovenski ladji, zasidrani v zadrskem pristanišču, in jo onečastili pred očmi jugoslovenskega konzula. Nekatera poročila so celo trdila, da so fašisti dejansko napadli v Zadru bivačoče Jugoslovane in med drugimi nevarno ranili tudi našega konzula Simiča.

Vlada je sicer vest o napadu na našega konzula takoj demantirala, a prebivalstva po naših mestih, zlasti pa v Dalmaciji se je lotilo silno razburjenje, ki so ga še podžigale vesti o protijugoslovenskih demonstracijah v Italiji, kjer so fašisti hujskali na vojno proti Jugoslaviji. Tako je že v soboto večer prišlo do burnih demonstracij v Splitu in Šibeniku. Demonstracije so zavzele tak obseg, da je moralo nastopiti vojaštvo. Včeraj in danes so se demonstracije ponavljale tudi po drugih mestih, tako da je notranje ministrstvo naročilo velikim županom, naj vsak poskus demonstracij že v kali zaduše.

Demonstracije v Italiji

Trst, 28. maja. Nocoj okoli 20. je tukajšnje visokošolsko fašistično dijaštvo vpriporilo demonstracije v odgovor na demonstracije proti Italiji v Jugoslaviji. Dijaki, ki jih je bilo kakih 100, so se zbrali okoli 19.30 v kavarni »Specchi«, kjer je imel tajnik tukajšnje univerzitetne fašistične skupine kratek govor. Nato so odkorakali dijaki po korzu pred sedež dalmatinskega društva, kjer so si izposodili dalmatinsko zastavo. Med petem fašistične himne so krenili proti sedežu fašija, kjer so jih pa ustavili orožniki, nakar so se dijaki razšli. Jugoslovenski generalni konzulat je močno zastražen. Slične demonstracije je dopoldne vpriporilo tudi dijaštvo v Gorici. Incidentov ni bilo.

Rim, 28. maja. V nekaterih italijanskih mestih so se vršile sinoči in tekom današnjega dneva protijugoslovenske demonstracije kot odgovor na protitalijanske demonstracije v Šibeniku in drugih jugoslovenskih mestih. V Benetkah se je zbralo sinoči ob 21. na trgu sv. Marka kakih 1000 dijakov. Nosili so dalmatinsko zastavo ter vzklikali italijanstvu Dalmacije ter proti Jugoslaviji. Dve skupini demonstrantov sta zapustili trg in tekli proti Campiellu S. Luca, da bi napadli jugoslovenski konzulat. Oblasti pa so dale že prej močno zastražiti vse dohode z orožniki, vojaštvom, finančnimi stražniki in mornarji, tako da so demonstrantje naleteli na odpor. Prišlo je do sponada z vojaštvom in je bil pri tej priliki lahko ranjen z bajonetom neki fašist. Tudi drugo skupino, ki je skušala prodrati po drugi poti do jugoslovenskega konzulata, so orožniki zavrnil. Demonstrantje so se morali omejiti samo na vzklikanje. Ravno tako je dijaštvo v Bolonji upriporilo demonstracije v odgovor na protitalijanske demonstracije v Jugoslaviji.

Rim, 28. maja. Ob 11. dopoldne se je zbralo na dvorišču rimske univerze okoli 1500 dijakov, ki so priredili protistno demonstracijo zaradi dogodkov v Šibeniku. Dijaki so krenili med petem fašistične himne pred jugoslovensko poslaništvo ter pričeli vzklikati Italiji in Dalmaciji ter proti Jugoslaviji. Skušali so vdreti v poslaništvo, a so naleteli na odpor močnih vojaških oddelkov. Zato so se po daljšem obotavljanju umaknili, priredili obhod po mestu in se povrnil na univerzo, kjer so se razšli. Slične demonstracije so priredili v Bariju, Benetkah, Bologni in še po nekaterih mestih.

Aretacija slovenskih fantov v Tolminu

Gorica, 28. maja. Danes ponoči je začelo goriti v tolminskem otroškem vrtcu. Oblasti domnevajo, da je bil ogenj podtaknjen in so zaradi tega uvedle preiskavo. Aretiranih je bilo do sedaj 15 fantov - domačinov.

Dijaške demonstracije v Zagrebu

Zagreb, 28. maja. p. Včeraj opoldne je došlo do spontanih demonstracij proti Italiji. Okrog 10. se je zbrala v avli, kakor tudi na trgu pred univerzo velika množica dijakov in drugega občinstva. Ob 10. se je pričelo protestno zborovanje, s katerega je bila dijakom univerze v Inomostu poslana naslednja brzojavka: »Povodom vaših energičnih protestov proti italijanskemu zatiranju vaših in naših bratov v Italiji se dijaki zagrebske univerze popolnoma z vami solidarizirajo v prepričanju, da se bomo našli skupaj v boju za osnovne človeške pravice.« Med zborovanjem so se razširile vesti o težki poskodbii našega konzula v Zadru. Nekateri so vedeli že celo povedati, da je konzul podlegel dobljenim ranam. To je izzvalo veliko ogorčenje in burne proteste proti Italiji in Mussoliniju. Skupina dijakov je zažgala neki italijanski ilustriran list z Mussolinijevo sliko, v tem pa je navajala na zborovalce policija in jih razkropila. Del dijakov se je umaknil v univerzo, ki jo je policija nato blokirala in ni pustila nikogar ne ven ne notri.

Dijaki, ki so ostali zunaj, so se kmalu zopet zbrali v veliko gnečo. Privlekli so od nekoč malo italijansko zastavo in jo poskusili zažgati, v tem pa jih je zopet napadla policija in jih razkropila. V manjšem obsegu so se v raznih delih mesta, zlasti na Zrinjevcu ponavljale demonstracije do dveh popoldne. Policija je polagoma s kordoni zaprla vse prometnejše ulice, tako da se demonstrantji niso mogli več zbirati. Aretiranih je bilo tekom dneva okrog 20 oseb, večinoma visokošolcev.

Tudi danes so se demonstracije v manjšem obsegu ponavljale po raznih delih mesta, vendar pa ni prišlo nikjer do incidentov.

Kritična situacija na Sušaku

Sušak 29. maja. Vести o protitalijanskih demonstracijah v Beogradu Zagrebu, Ljubljani, Mariboru Subotici in Splitu so tukaj povzročile med meščanstvom veliko razburjenje ki so ga še povečala poročila, da so v Trstu italijanski demonstranti na svojem zborovanju zahtevali vojno proti Jugoslaviji ter nosili v spredu modro dalmatinsko zastavo zavir v črno kopreno. Tudi na Reki so se vršile demonstracije proti naši državi ter so demonstranti prišli do mosta, ki vodi preko Rečine na Sušak. Na naši strani se je zbrala velika množica ljudi, ki le odzovarila italijanskim demonstrantom s klici: »Dol s kobariškimi tuniki.« To je Italijane tako razburilo, da je malo manjkalo da ni prišlo do velikega obmejnega incidenta, ker so fašisti začeli groziti z revolverji. Le razsodnosti naših ljudi se je zahaljvalo, da ni prišlo do večjih izgrezov. Policija je zaprla most, ki vodi s Sušaka na Reko.

Razburjenje v Dubrovniku

Dubrovnik, 28. maja. Po zborovanju KDK so včeraj velike množice občinstva pričele demonstrirati po mestu proti ratifikaciji nettunskih konvencij in proti Italiji. Razpoloženje demonstrantov je bilo zlasti napeto zaradi vesti o dogodkih v Zadru, Splitu in v Šibeniku. Orožništvo in policija sta zaradi tega blokirala vse vhode v glavne ulice. Demonstracije proti Italiji so se nadaljevale na Gunduličevi poljani, kjer je orožništvo naposled z orožjem nastopilo proti demonstrantom. Ob tej priliki so bile lažje ranjene tri osebe, osem demonstrantov pa je bilo aretiranih. Na lice mesta sta došla tudi poslanca dr. Grisogono in Klarič, ki sta pri komandantu orožništva protestirala proti preostremu nastopanju. Demonstracije so trajale do polnoči. Danes je policija aretirane demonstrante izpustila.

Posredovanje vojaštva v Beogradu

Beograd, 28. maja. Danes popoldne so se pričele po mestu demonstracije proti Italiji. Demonstracije so se nadaljevale tudi zvečer. Ob 8. zvečer je pričela v Knez Mihajlovi ulici večja skupina omladincev demonstrirati proti Italiji. Kmalu se je pričelo zbirati občinstvo in številni demonstrantov je čimdalje bolj naraščalo tako, da je bila v kratkem času Knez Mihajlova ulica polna ljudi. Posredovalo je orožništvo, ki pa ni moglo razgnati demonstrantov. Zato je bila pozvana konjenica ki je z golimi sabljami razglašala demonstrante. Več oseb je bilo pri tem lažje ranjenih, kakih 10 pa aretiranih. Kljub temu so se demonstracije v manjših skupinah še nadaljevale. Orožništvo je ves večer zabranjevalo vsako zbiranje v večjih skupinah na ulicah. Po mestu patrolirajo orožniške patrulje, močno pa je zastraženo zlasti italijansko poslaništvo.

Ponovne demonstracije v Splitu

Split, 28. maja. Včeraj ob 18. se je raznesla vest, da je prišel v Split dr. Kramar. Takoj se je zbrala v pristanišču velika množica občinstva, ki je navdušeno pozdravljala znanega voditelja češkoslovaškega naroda. Po njegovem odhodu je pričela množična demonstracija. Demonstracije so se nato nadaljevale na obali, dokler ni policija razgnala demonstrantov. Danes je sodna komisija po nalogu notranjega ministra iz Beograda pregledala vse italijanske trgovine, ki so bile demolarane ob sobotnih demonstracijah, in drecenila povzročeno škodo.

Komentarji italijanskih listov

Rim, 28. maja. Šele danes prinašajo rimski listi daljša poročila o protitalijanskih demonstracijah v Jugoslaviji. »Giornale d'Italia« pravi v komentariju, da so te demonstracije izraz duševnega razpoloženja, ki je bilo umetno ustvarjeno pod vplivom protitalijanske politike, za katero je odgovorna jugoslovenska vlada. »Lavoro d'Italia« piše: Najprihujljivejše bojišče za protitalijansko gonjo je Dalmacija, na katere usodo in mučeništvo ne bo Italija nikdar pozabila. Dalmacija je polna politič. agitatorjev, ki ščuvajo prebivalstvo za mržnjo proti našemu narodu. Obenem pripominja list, da poslednje demonstracije niso najprimernejši uvod za podpis nove pogodbe o prijateljskem sodelovanju med Italijo in Jugoslavijo, ter zaključuje: »Italijanski narod ima sicer zdrave živce, za norca se pa ne da imeti.«

Protest generala Bodrera

Rim, 28. maja. Agencija »Stephani« poroča, da je general Bodrero energično protestiral proti jugoslovenski vladi zaradi dogodkov v Ljubljani, Splitu in Šibeniku.

Prepoved shodov in demonstracij proti Italiji

Beograd, 28. maja. K. Ko je bil notranji minister dr. Korošec obveščen o prvih demonstracijah proti Italiji, je izdal velikim županom, kakor poroča današnja »Politika«, naredbo, s katero se prepovedujejo sploh vsa zborovanja, vse manifestacije in demonstracije, ki bi bile namerjene proti kraljevini Italiji, prepovedujejo se tudi vse prireditve, iz katerih bi se mogle razviti protitalijanske demonstracije. Policija naj brez pardona aretirava vse, ki bi organizirali protestna zborovanja in demonstracije in policijski organi naj s pomočjo orožništva poskrbe za varnost ne samo italijanskih konzulov, temveč tudi vseh italijanskih ustanov v naši državi. Za izvršitev te naloge nalaga minister velikim županom osebno odgovornost.

Italijanska municija za Bolgarijo?

Beograd, 28. maja. Kakor se zve, je v pretekli noči policija na železniški postaji zaplenila dva tovorna vagona z vojnimi materialom iz Italije, ki je bil namenjen v Bolgarijo. Vagona sta bila deklarirana kot natovornjena z orožnami ter naslovljena na neko tvrdko v Sofiji. Policija je ugotovila, da v vagonu niso oranže, pač pa eksplozivi, predvsem bombe. Policija čuva o stvari tajno in noče dati podrobnih pojasnil. Zopet bombni atentat v Buenos Airesih. Buenos Aires, 28. maja. Včeraj zjutraj je eksplodirala bomba v stanovanju zastopnika tukajšnjega fašija Afeltra. Bomba je povzročila precejšnjo stvarno škodo, a človeških žrtev ni zahtevala. Kakor izjavljajo tukajšnji fašistični krogi, gre za nov atentat, ki so ga izvršili protifašisti.

Oficijelna Anglija proti Rothermereovi akciji

Berlin, 28. maja. Jutri ali pojutrišnjem bo podala angleška vlada posebno izjavo o akciji lorda Rothermerea na Madžarskem. Angleška vlada bo najbrže v tej izjavi ugotovila, da odklanja revizijo trianonske pogodbe in smatra akcijo lorda Rothermerea na Madžarskem za popolnoma zasebno zadevo.

Naraščanje rek v Avstriji

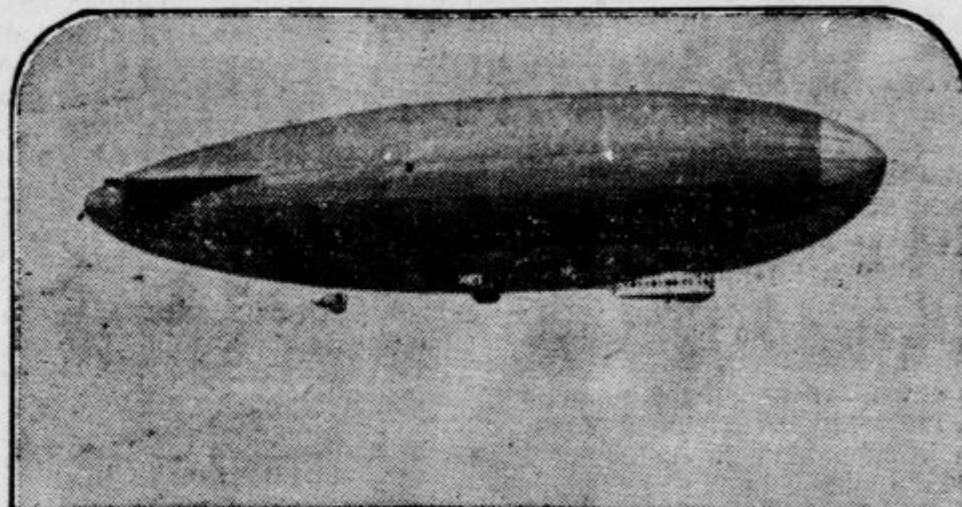
Dunaj, 28. maja. Zaradi neprestanega deževja v zadnjem času so reke na Gor. Avstrijskem in Štajerskem narasle in na nekaterih mestih tako okrožajo železniško progo, da je bilo treba promet omejiti, deloma pa tudi ustaviti.

Srečna številka

Beograd, 28. maja. Danes je bilo žrebanje 5. kola razredne loterije. Premijo 2,403.000 Din je zadel številka 116.708.

O „Italiji“ še vedno ni sledu

Baje so prejele ameriške radio postaje klice na pomoč. — Uso-da Nobilove polarne ekspedicije popolnoma neznana.

San Francisco, 28. maja. Tukajšnje radio-brzajavne družbe in razni radio-amaterji so ujeli (potvorjene) brezžične klice na pomoč, ki izvirajo baje od »Italije«. Kolikor se da iz teh odlomkov ugotoviti, je brezžična postaja v St. Paulu na Alaski v zvezi z zrakoplovom. Zaradi slabih vremenskih prilik, ki vladajo med Alasko in San Franciscom, ni mogoče točno ugotoviti vsebine klicov. Brezžične signale »Italije« je ugotovila tudi univerza v Vladivostoku. Signali so sestavljeni v štirih jezikih in prosijo za pomoč »Italiji«.

Znake, ki so jih ujeli med 5.05 in 7.40 uro se glase: SOS! ASARO 3 Vodiljivi zrakoplov »Italia« z generalom Nobile na krovu v stiski. Zrakoplov izdal z brezžično napravo na valovno dolžino 40 do 45. Prosimo pomagajte takoj!

Oslo, 28. maja. Guverner Spitzbergov je obvestil obrambnega ministra, da je prišlo zadnje poročilo z »Italije« v petek ob 18.20. Zrakoplov je bil takrat severovzhodno od Kingsbaya v smeri proti otoku Möfen. Oddaljenost od Kingsbaya ni bila znana. V Kingsbayu pihajo močni severozapadni vetrovi. Pri povratku s prvega poizkusa poleta je izjavil general Nobile guvernerju, da je opazil na severu morje brez ledu. O ledenih razmerah v onih krajih na Spitzbergu ne vedo podrobnosti.

Ladja »Città di Milano« je odplula proti severu, da preišče ob obali ledene razmere. Včeraj ob 21. je bila ladja v bližini novih amsterdamskih otokov. Pihala je močna severozapadna sapa. S severa je morje nosilo velike ledene gore.

Odhod čeških poslancev

Dubrovnik, 28. maja. Člani naše in češkoslovaške parlamentarne delegacije so se pripeljali v soboto ob 6.40 s posebnim vlakom iz Sarajeva. Na kolodvoru so jih sprejeli predstavniki naših civilnih in vojaških oblasti z veliko množico občinstva. Pozdravni govor je imel veliki župan Knežević, ki je slavil skupno prizadevanje češkoslovaškega in jugoslovenskega naroda v vojnih in revolucionarnih letih za ustvaritev lastnih narodnih držav. Za sprejem se je zahvalil v imenu češkoslovaške delegacije dr. Pekarek, ki je proslavil zaslugе Dubrovnička za slovansko idejo ter poudarjal, da smatrajo Čehoslovaki jugoslovanski Jadran prav tako za svojega, kakor Hrvati in Srbi. Pred poslopijem mestne občine je pozdravil goste župan dr. Skvrča, ki je poudarjal zaslugę Dubrovnička za slovansko vzajemnost. Nato so delegati odšli.

Poročnik Lützow-Holm je dalje prejel nalog, naj odleti z letalom iz Hortena v Tronsö. Istočasno je prejela ladja »Hobby« nalog, da takoj odpluje v Kingsbay. Poročnik Lützow bo z ladjo »Hobby« delal poizvedovalne polete proti severu in severovzhodu Spitzbergov. Kdaj bo odšel na pot, še ni definitivno sklenjeno. Lützow bo letel s posebnim pomorskim enotnikom ter bo vzel s seboj samo mehanika. Tudi parnik »Breganza« v Tronsö je dobil nalog, naj odpluje v Kingsbay. Kapetan ladje »Hobby« se bo sporazumel s kapetanom ladje »Città di Milano«, da bosta skupno preiskovala morje severovzhodno od Spitzbergov. Kakor zatrjujejo, bodo te pomožni ekspediciji pritegnili tudi inozemska letala, predvsem nemška in italijanska.

Rim, 28. maja. Tekom popoldneva so se razširile vesti, da se je radio-brzajavna postaja »Italije« zopet oglasila. Zrakoplovno ministrstvo pa izjavlja, da ta vest ni resnična. O generalu Nobilu in ostalih članih polarne ekspedicije ni doslej še nobenega glasu. Ladja »Città di Milano« je odrinila proti severni obali Spitzbergov, da bi tam preiskala morje. Istočasno poročajo iz Oslo, da so se norveška letala, ki bodo iskala članе italijanske ekspedicije, že odpravila na pot.

Napolj, 28. maja. Kakor se izve, do sedaj nobena izmed šestih ameriških brezžičnih postaj na ladjah v Alaski ni prejela kake brzojavke z »Italije«, dočim neprestano sprejemajo vesti z ladje »Città di Milano«.

v Kupari, kjer se je ob 10. dopoldne pričela konferenca.

Cetinje, 28. maja. Jugoslovenska in češkoslovaška parlamentarna delegacija sta zaključili svoje delo. Predsednik naše delegacije Čeda Mihajlovič je izjavil, da so posvetovanja med obema parlamentarnima delegacijama rodila mnogo več uspehov, kakor se je moglo v početku pričakovati. Predsednik češkoslovaške delegacije dr. Antonin Uhlir je naglasil, da je treba sprejeti resolucije čimprej oživiti. Opozoril je tudi na dejstvo, da je italijanski tisk z velikim zanimanjem spremljal potek interparlamentarnih razprav. Dr. Uhlir se je zelo pohvalno izjavil o našem tisku, ki je med interparlamentarnimi posvetovanji dokazal, da stoji na priznanju vredni višini. Nocoj se obe parlamentarni delegaciji vrata v Kotor, nakar bodo njuni člani odpotovali preko Splita in Sušaka domov.

Nevidna smrt

Nedavna strašna katastrofa v Hamburgu se zdi skoro kakor poglavje iz kakega fantastičnega romana. ki popisuje vojno bodočnost, ko se ne bo boril več moč proti možu, nego bosta morila nič hudega sluteče ljudi stroj in kemična retorta. Nihče ni zapazil, da se je zrahlijal zaph na tanku, v katerem je bil smrtonosni trup — in nevidni, nevonjavi plin se je mahoma razlezel po tleh, trujoč in uničujoč vse, kar mu je prišlo na pot. Nekaj takih tankov, vrženih iz letal, bi bilo dovolj, da bi milijoni ljudi izgubili življenje. — Na naši sliki vidimo kotel s fosgenom, ki se je najbrže zaradi dolgega ležanja in pod vplivom solčne toplote jel razkrajati in si krčiti pot na zrak. Eksplozija je odtrgala kos strehe iz valovite pločevine, ki je ščitila plin pred solnčno pripeko.

Prelom v radikalnski stranki

Včeraj je bivši minister Krsta Miletić izročil g. Vukičeviću spomenico glavnega odbora NRS, ki predstavlja uničujočo obsodbo Vukičevićeva režima — Za 31. t. m. sklicana seja radikalnskega kluba — Senzacija v beograjskih političnih krogih — Konsternacija med radikali

Beograd, 28. maja. p. Po pooblastili Ace Stanojevića je danas bivši minister Krsta Miletić kot član glavnega odbora NRS posejil min. predsednika Vukičevića ter mu je službeno izročil memorandum, ki znači vojno napoved glavnega odbora NRS g. Vukičeviću.

G. Vukičević je popoldne nujno pozval k sebi radikalnske ministre ter je po dolgi konferenci z njimi sklical sejo radikalnskega poslanskega kluba za 31. t. m.

Ze sinoči se je bilo iz zaupnih krogov izvedelo, da bo memorandum danes ali jutri izročen. Zatrjevalo pa se je, da se bo objavil šele, kadar pride v razpravo v poslanskem klubu. Tem večjo senzacijo je izzvalo, da je današnja »Politika« prinesla memorandum v celoti. Kakor izjavlja bivši minister Ninčić se je to zgodilo po indiskreciji, katere povzročitelj do sedaj še ni ugotovljen. G. Ninčić bo, kakor izjavlja, zahteval v glavnem odboru preiskavo, kdo je memorandum izročil javnosti še preden je bil predan g. Vukičeviću kot predsedniku vlade in radikalnskega poslanskega kluba.

Vsebina memoranduma je napravila ogromen utis. Memorandum predstavlja uničujočo obtožbo Vukičevićeva režima tem težje, ker je sestavljena od strani najvišjega strankarskega foruma NRS proti današnjemu parlamentarnemu vodstvu in proti politiki lastne stranke.

Danes je ves dan vladala v vrstah radikalnskih poslancev in politikov v Beogradu prava konsternacija. O tem ni dvoma, da pomeni memorandum formalni prelom v radikalnski stranki. Vlastni krogi sicer izjavljajo, da ima g. Vukičević nesporno večino radikalnskega kluba za seboj, a to je v danih prilikah slaba tolažba. Kot voditelj nezadovoljnikov se je sedaj namreč odkril Aca Stanojević, danes nesporno največja avtoriteta v radikalni stranki, ki jo je dosedaj tudi Vukičević priznaval. Živahne komentarje izziva vprašanje, zakaj je bil memorandum že danes izročen, akoravno se je dosedaj iz vrst glavnega odbora zatrjevalo, da se bo z ozirom na velika politična vprašanja, ki so na dnevnem redu, z izročitvijo še čakalo. Ze nekaj časa sem se je v političnih krogih splošno smatralo, da bo memorandum izročen šele, kadar bo smatral glavni odbor, da je postala Vukičevićeva situacija nevzdržna. Se sinoči je eden od demokratskih prvakov formuliral cel problem memoranduma tako-le: Memorandum ne bo izročen, da obori Vukičevića, temveč bo izročen, kadar bo Vukičević že oboren. Ta duhovita

napoved vsebuje zelo ostro sodbo radikalnske morale, a priča tudi, da smatrajo politični krogi izročitev memoranda kot znak nastopajoče težke krize. To je danes glavna impresija dogodka, ki je tudi v naši politični zgodovini edinstven. Kako se bodo sedaj razvijale prilike v radikalnski stranki in kakšne neposredne posledice za splošno politično situacijo bodo imele, to se v trenutku še ne da pregledati. G. Vukičević je danes konferiral tudi z Ljubomir Davidovićem ter z drjem Korošcem. Ves dan je vladalo v ministrskem predsedništvu veliko razburjenje.

Mnogo se opaža, da na memorandum glavnega odbora manjkajo podpisani člani: bivšega ministra pravde Subotića, ki je Vukičevićev človek, ter obeh bivših velikih Vukičevićevih nasprotnikov dr. Laze Markovića in dr. Voje Janjića, o katerih se je že nekaj časa sem govorilo, da sta prešla na Vukičevićevo stran.

Vsebina spomenice

Spomenica glavnega odbora radikalnske stranke povdaja uvodoma zgodovinske zasluge NRS za državo in dinastijo. V nadaljevanju dviga spomenica težke obtožbe proti g. Vukičeviću in njegovim vladnim čed, da pri zasledovanju svojih osebnih političnih načrtov ni imela ozirov na dovoljno zaščito narodnih in državnih interesov.

»Teško nam je in žal nam je, da smo primorani reči, da je vlada g. Velje Vukičevića od svojega početka in ves čas odstopala od programa in od tradicije NRS, pa smo, v nameri, da očuvamo svetlo ime in veliki pomen naše stranke, primorani zavarovati se pred takim delom.« Spomenica je adresirana na radikalni poslanski klub, s pozivom, da on izvrši svojo dolžnost.

Vlada g. Vukičevića — nadaljuje memorandum — je preko vseh ozirov na prošlost uvedla nov sistem, ki naj bi ustvaril novo stranko. G. Vukičević je kot predsednik vlade izdal pred volitvami

velikim županom ukaz, da organizirajo in vodijo borbo za vladne kandidate. Tozadevni ukaz pravi med drugim: »Vi boste z vašimi organi podpirali one liste, katerih kandidati so pristaši vladne politike.« Tudi po volitvah je g. Vukičević storil vse, da bi osnoval svojo in novo stranko. Radikalni poslanci in člani glavnega odbora NRS so iz novin izvedeli, da je predsednik vlade

v imenu radikalne stranke sam sklepal pakte z drugimi strankami

(Blejski pakt, sporazum z davidovićevci in muslimani). Proti vsem običajem je g. Vukičević zahteval, da mora biti kot predsednik vlade obenem tudi predsednik poslanskega kluba. Dal je besedo, da bo samo nekaj časa — »nekoliko dana« — ostal na tem mestu, a je besedo prelomil.

Vlada g. Vukičevića sabotira parlament ter v osnovi ruši ugled in avtoriteto narodnega predstavništva,

s čimer je omajana vera v parlamentarizem in parlamentarni režim vobče ter s tem ogrožena pridobitev, ki jo je izvojevala NRS v prošlosti v dolgi in težki borbi. Spomenica nadalje podrobnije razpravlja ter izreka

uničujočo obsodbo o razmerah v Vojvodini, Bosni in v Južni Srbiji,

kjer so na škodo naroda in države prišli po vladji g. Vukičevića na krnilo anacionalni elementi, od kojih so preje »mnogi bili stalno pod policijskim nadzorom kot neuporabni in sumljivi in od katerih mnogih je dokumentarno ugotovljeno, da so delovali pro-

ti državi in njenemu narodu.« Kot žrtve režima pa padajo »največ dobrovoljci, bivši talci in nacionalni delavci, a na njihova mesta se postavljajo tudi popolni analifabeti brez kvalifikacije ter oni, ki so se pred vojno ozloglasili kot izzivači in hujskači.«

Glavni odbor je prišel do težkega prepričanja, da

predstavlja zadnje leto vladnega dela minus tako za državne in nacionalne, kakor tudi za strankarske interese.

»S tem, da iznašamo vsa svoja opažanja in utiske pred radikalni poslanski klub in zavarujemo se pred takim delom vlade, smatra glavni odbor, da je izvršil svojo dolžnost in napram državi in napram stranki.«

Spomenico so podpisali gg. Aca Stanojević, Marko Trifković, dr. Momčilo Ivković, Nikola Uzunović, dr. Slavko Miletić Velimir Karić, dr. Momčilo Ninčić, Mihajlo Stojadinović, dr. Danilo Katić, Andra Stanić, dr. Dušan Grgin, Božidar Maksimović, Ljubomir Stojadinović-Segedinac, Ranko Trifunović, Mihajlo Lukarević, Krsta Miletić in dr. Velizar Janković.

Konferenca radikalnih ministrov

Beograd, 28. maja. p. Nocojšnja konferenca radikalnih ministrov je trajala do 9. zvečer. Ministri so po seji izjavili novinarjem, da so razpravljali izključno o položaju, ki je nastal z objavo spomenice glavnega odbora radikalnske stranke. Usoda spomenice je prepuščena radikalnemu poslanskemu klubu, čigar seja je sklicana za 31. t. m. Radikalni ministri priznavajo, da je položaj za vlado zelo neugoden.

Istovčasno se je vršila seja glavnega odbora radikalnske stranke, na kateri se je skušalo dognati, kdo je bil tako indiskreten, da je objavil spomenico. Trdi se, da je Velja Vukičević brzojavno vprašal Aca Stanojevića, če je bila spomenica objavljena z njegovim dovoljenjem, in da je Aca Stanojević to vprašanje zamikal.

Konferenca davidovićevcev v Zagrebu

Zagreb, 28. maja. Danes dopoldne se je v restavraciji Kola vršila konferenca delegatov okrožnih organizacij Davidovićevce stranke. Konferenco je sklical in ji predsedoval glavni tajnik Davidovićevce demokratske stranke na Hrvatskem in v Slavoniji dr. Oton Gavrančić. Navzoči so bili tudi delegati radikalnskega glavnega odbora iz Beograda. V svojem govoru je dr. Gavrančić podarjal stabilizacijo sedanje vladne koalicije in potrebo jate strankine organizacije. Nadalje je obsodil tudi akcijo dr. Oreba v Slavonski Slatini za izstop iz demokratske stranke, vendar pa niso bili sprejeti nobeni sklepi, ker je prepuščena rešitev raznih strankarskih vprašanj konferenci delegatov demokratske stranke iz Hrvatske in Slavonije, ki se bo vršila 3. junija v Zagrebu.

V zvezi s to konferenco objavljajo današnje »Novosti« vest, da tudi med zagrebškimi Davidovićevci obstoja veliko nezadovoljstvo nad politiko vodstva demokratske stranke, ki ne posveča zadostne pozornosti zahtevam in potrebam prečasnih krajev. Skupina, ki se hoče pridružiti akciji nezadovoljnih, je razmeroma močna, vendar pa doslej še ni javno nastopila, ker čaka na rezultate konference dne 3. junija.

Kralj v Južni Srbiji

Beograd, 28. maja. Iz Skoplja poročajo, da je včeraj ob 6. popoldne kralj Aleksander v spremstvu ministra agrarne reforme Vlade Andrića obiskal koloniji na Dušanovcu in v Kumanovu. Danes ob 9.45 je kralj posejil komandanta III. armijske oblasti generala Mihovanovića, metropolita Varnavo, predsednika oblastnega odbora Popovića in velikega župana Naumovića.

več krivice, in ki bi hoteli to stanje izpremeniti, za lažnive poštenjake, ki se ljudstvu laskajo le zato, da bi od tega imeli kako korist, na primer ono slavo, ki je konservativci s prezirom odbijali, češ da je preveč cenena.

Kakšni ljudje so pravzaprav ti demagogi? Često so to ljudje, ki nimajo nikakega dostojnega poklica, pisatelji, zmešani misleci, vagabundi ideje. Saj ne živimo zato, da bi mislili in pisali. Pri nas na zemlji se je treba posvečati bolj uresnemu kruhoborstvu, treba je kupčevati, vdati se kakemu materialnemu poklicu, ki varuje pred ono nerazumnostjo, ono duševno zablodo, ki pripravljajo človeka do tega, da zaznava nepravilnost naše družbe.

Umevno je, da je treba misliti tudi na ideal socialne pravičnosti, toda razumno, umerjeno in pred vsem ne orevač ugrlo. Naglica ni nikjer nič prida.

Na žalost pa hočejo ti demagogi pokret forsirati. In to zgolj zato, da se ljudstvu laskajo.

Vem, da bi ljudstvo moglo odgovoriti: »Pa če mi ugaša, da se mi laskajo?«

Ljudstvo pravi tudi: »Demagogom očita-jo, da ni sreče ne žele iskreno. Vprašam vas: Ali vi kaj delate zame, kakar zgolj iz hlapuščine?« In ljudstvo razmišlja dalje. Kako naj bo mogoče živeti z ljudstvom, ki za misli?

O, ti demagogi! Ti pogubni ljudje!

Da bi se mogli laskati instinktom ljudstva, ga naučijo, da misli.

Impozantna manifestacija KDK v Dubrovniku

Tudi Južna Dalmacija se je uvrstila v mogočno armado kmečke demokracije. — Potreba velikih oblasti. — Radićevo svarilo vladi. — Viharne ovacije dr. Žerjavu.

Dubrovnik, 27. maja. r. V seriji velikih shodov Kmečko demokratske koalicije je tvoril današnji manifestacijski shod v Dubrovniku izredno uspešno manifestacijo. Ze od sobote popoldne in preko noči so prihajali ljudje v Dubrovnik deloma z vlakom, deloma z ladjami na ta veliki shod, na katerem se je zbralo do 8.000 ljudi iz vse južne Dalmacije. Vsa ta množica se je zjutraj formirala v impozanten sprevod, ki je od hotela »Odaka« spremljal Radića in Pribičevića v mesto do tribune, kjer je Radić najprej prisrčno pozdravil člana čl. parlamentarne delegacije. Slovaka Hvozdzika in nato v temperamentnem govoru proslavil veličino Dubrovnička. Ko je po obrisi zgodovine »jugoslovenskih Aten« prešel na sedanji politični položaj, je posebno podarjal, da naša država potrebuje velike oblasti. Hrvatska, Slavonija in Dalmacija naj bi tvorile samo eno oblast in vsa država naj bi bila razdeljena samo na pet oblasti. Z ostri pretinjo je nato nastopil Radić proti vladi, rekoč: »Mi doslej še nismo stali nikake zahteve, ki ni v ustavi. Ko pa bomo stali zahteve, ki niso v ustavi, bo cincarjem postalo vroče. Ustava se lahko po izkušnjah popravi in po potrebi tudi do temelja izpremeni. Mi lahko odidemo iz Beograda takoj, ako bodo cincarji nadaljevali, kakor sedaj počenajo. Lahko odidemo za leto dni, ali pa tudi, da se nikoli več ne vrnemo. Naj bodo cincarji pripravljeni na vse posledice! Nim se lahko primeri vse, samo to ne, da bi jih mi par-donirali.«

Po velikanskem odobravanju, ki ga je žel Stjepan Radić, je govoril Svetozar Pribičević, ki je posebno obravnaval zunanje posojilo in netunjske konvencije. Povdarjal je: »Jasno je, da ne moremo sprejeti netunjskih konvencij, ako se pri tem ne reši vprašanje agrara v Dalmaciji. Tudi ne moremo dopustiti, da bi nam Italija diktirala, kako naj rešujemo svoje agrarno vprašanje. Vobče ne moremo dopustiti, da bi nam Italija diktirala karkoli, ker smo mi suverena država, ki bo z zobmi in nohti branila svoje pravice.«

Nad vse prisrčno je nato množica pozdravila slovenskega poslanca dr. Gregorja Žerjava, ki ga je Stjepan Radić predstavil kot neutrudljivega in največjega podpornika obeh voditeljev Kmečko demokratske koalicije. Ko se je pogojevalo do gotovno aklamirano, je dr. Žerjav izpregovoril prisrčen pozdrav na čast zavednim naprednim Dalmatincem in jih zagotovil, da ostanejo napredni Slovenci neomajni prvobitni telji v fronti Kmečko demokratske koalicije.

Govor dr. Gregorja Žerjava je tako dvignil razpoloženje in navdušenje vseh zborovalcev, da je Radić še enkrat izpregovoril in se zahvalil za velike ovacije. V svojem drugem govoru je zlasti svaril vlado, naj ne uganja nepremišljene komedije z zunanjim posojilom.

Z velikimi manifestacijami za KDK je bila končno zaključena ta velika skupščina, ki je najjasneje dokazala, kako močno se je usidrala in razširila ideja KDK med prebivalstvom Dalmacije.

Zahteve jugoslovenskih profesorjev

Izredni kongres profesorskega društva. — Stališče profesorjev do novega zakona o srednjih šolah.

Beograd, 28. maja. i. Včeraj in danes se je vršil izredni kongres profesorskega društva. Včeraj je prisostvoval kongresu tudi prosvetni minister Milan Grol, ki je v daljših izjavah obrazložil svoja stremiljenja za zadostitev potrebam srednjega šolstva in zahtevam profesorjev.

Danes dopoldne je na kongresu referiral načelnik oddelka za srednješolski pouk v prosvetnem ministrstvu Ilić o načrtu novega zakona o srednjih šolah. Profesorji bodo po tem načrtu dosegli stalnost po osmih službenih letih. Za dosego popolne pokojnine bo potrebno 30 službenih let. Razen tega se priznava profesorjem vstetje vojni let pri določevanju pokojnine kakor tudi pri predpovedanju v posamezne plačilne skupine. Za izpolnitev izobrazbe profesorjev se bodo ustanovili posebni počišniški tečaji.

Načrt zakona o srednjih šolah določa naslednje doklade: Suplentom po 300 Din na mesec, profesorjem do 10 službenih let po 400 Din, do 20 službenih let po 600 Din, nad 20 službenih let po 800 Din, ravnateljem pa poleg tega še posebne doklade po 600 Din.

O poročilu načelnika Ilića se je vršila daljša razprava, v kateri so posamezni delegati izrazili svoje želje. Nato je kongres izvolil 10 člansko komisijo za sestavo spomenice, ki bo izročena prosvetnemu ministru, trgovinskemu ministru, predsedniku vlade, predsedniku Narodne skupščine in vsem klubom. V tej spomenici se navajajo vse zahteve tako glede ureditve srednjega šolstva kakor tudi gnotnega položaja profesorjev. V svoji prvi točki ugotavlja spomenica, da posamezni režimi edino profesorski stan stalno zanemarijajo, dočim so zahtevam pripadnikov drugih poklicev več ali manj ugodili. Tako se je l. 1919. razmeroma mnogo storilo za ljudskošolsko učitelstvo, l. 1923. so sodniki dobili posebne doklade, inženjerjem so bile priznane posebne doklade za delo na terenu, zdravniški lahko izvršujejo poleg svoje službe še privatno prakso, le za zboljšanje gnotnega stanja srednješolskih profesorjev se do-

slej še ni ničesar storilo. V drugi točki ugotavlja spomenica, da je srednja šola že pred vojno vršila glavno vlogo tako v nacionalnem, kakor v kulturnem razvoju naroda. Uveljavljenje novega zakona o srednjih šolah se obljubljuje že šest let, vendar pa doslej ta zakon še ni bil predložen Narodni skupščini. Profesorjem so bile z raznimi finančnimi zakoni in vladnimi sklepi okrnjene njihove osnovne pravice, zmanjšujejo se dohodki, povečuje pa število učnih ur. Klub fakultetnih izobrazbi so brez stalnosti. Nagrade za nadure prejemajo celo z enoletno zamudo. V srednjih šolah se je vzgneznilo uveljavljanje osebnih zvez in partizanstvo. Zato zahtevajo profesorji, naj se ti nedostatki takoj odpravijo z zakonom ter v najkrajšem času predloži Narodni skupščini zakon o srednjih šolah.

V svrhu zboljšanja svojega gnotnega položaja zahtevajo, naj se določijo kot neobhodno potrebne naslednje doklade: za suplente po 500 Din mesečno, za profesorje do 10 službenih let po 600 Din, do 20 službenih let po 1000 Din, nad 20 službenimi leti po 1200 Din, ravnatelje po 600 Din, začasnim strokovnim učiteljem po 300 Din, strokovnim učiteljem do 10 službenih let po 375 Din, do 20 službenih let po 600 Din, nad 20 službenimi leti po 900 Din. Napredovanje v posamezne plačilne skupine naj se vrši avtomatično. Po 25 letih naj se doseže tretja skupina I. kategorije pravica do popolne pokojnine pa prizna s 30 službenimi leti. Profesorjem jezikov, matematike in opisne geometrije naj se računa dve uri manj na teden pouka, zaradi korigiranja pismenih nalog. Iz zakonskega načrta o srednjih šolah naj se odstrani določba, da ženske ne morejo poučevati na čisto moških srednjih šolah, zmanjšajo naj se takse za profesorske izpite in stalne doklade oproste vseh davščin.

«Vulkanski dež» na Poljskem

Lvov, 28. maja. V okolici Kolomeje in številnih drugih vzhodnogalizijskih krajih je padal gost dež, pomešan z blatom, ki je piecej na debelo pokril zemljo. Preiskava je dognala, da je blato vulkanskega izvora.

K angleško-egiptskemu sporu
Najnovejši egiptski papirus

Demagogi

Tristan Bernard.

Beseda demagog prvotno ni imela slabega pomena. Demagog je bil pač voditelj svojega ljudstva. Toda kmalu so demagogi postali predmet sovražstva za one, ki ne marajo, da kdo vodi ljudstvo. Zato so njihovo iskrenost prozlasili za hinavščino. Očitili so demagogom, da dražijo ljudske instinkte, da zadovoljuje osebnim interesom in svojemu slavoohlepu. In ljudje, ki niso nikdar prisegli na Proudhonove ideje, so si radovoljno prilastili nlezgovo definicijo: »Demagogija je hlimba napredka.«

Odkar imamo politične stranke, ki druga drugo sramote, je očetek hlimbe in neiskrenosti nad vse priljubljen. Zelo lahko je reči o pobožnjakariju, da je Tartuffe. Nič ni udobnejšega kakor trditi o človeku, ki ljubi pravico, da je demagog. Vrl konservativci, ki se ima sicer za naprednega republikanca in tudi veruje, da je — mi je nedavno dejal glede nekega politika, katerega je označil za demagoga: »Boz ve, ali v resnici ljubi svoj narod?« Nekar sem bil prisiljen, da sem odgovoril: »Ljubi ga vsaj toliko kakor vi. Vsekako pa cenim višje njegov dvomljivi altruizem kakor vaš nedvomni egoizem.«

Ne verjamem, da bi bila usoda delovnega sloja kdaj izboljšana, če bi ne bilo demagogov, ki dvigajo v ljudstvu zavest njegovih pravic in mu kažejo pota, kako se dajo neznatne majhne sile združiti v trden svezanj, kjer se število pretvarja v moč.

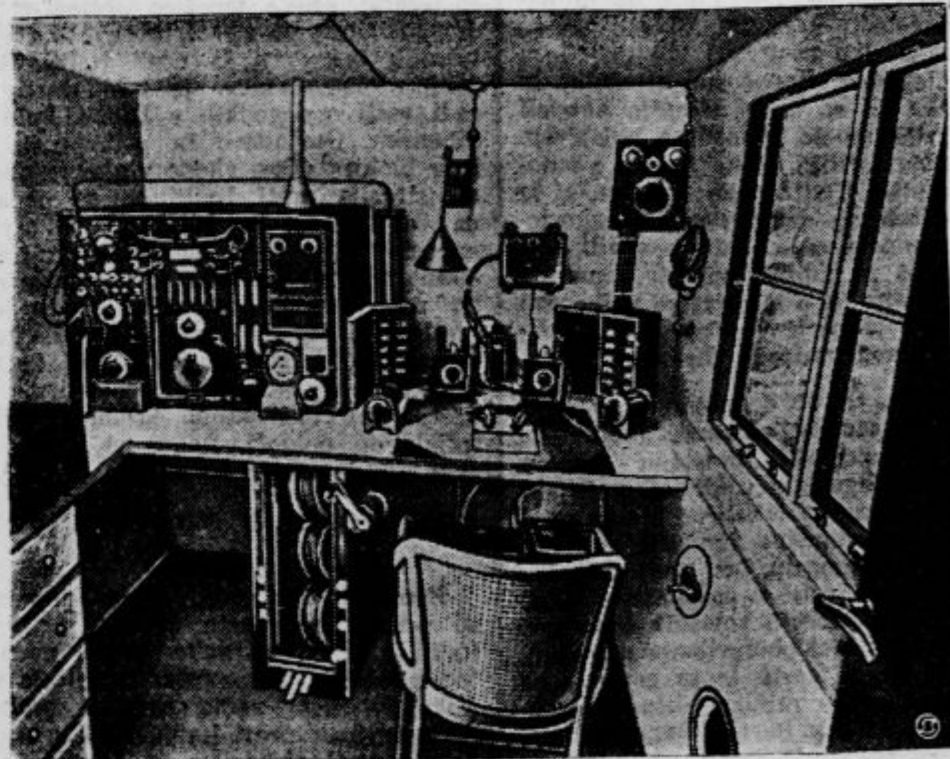
V življenju sem srečal nemalo delodajalcev in uglednih veleindustričev, ki so bili prežeti od skrbí za svoje delavce. (Besede »hvaležnost« so se ozibali. Čeprav bi bila morda boli umestna.) Tem človekoljubom pa se je navadno primerilo, da so njihovi nameščenci s svojimi neprestanimi zahtevami nekoliko ohladili podjetnikovo velikodušnost. Toda kaj bi bilo s to velikodušnostjo delodajalca, če bi bila prepuščena sama sebi in bi je nihče ne bodril in vzpodbujal?

To je dovoljno dokazal antien régime, kakor imenujemo dobo pred letom 1789. Najsi že gre za Francijo ali Rusijo: videli smo, koliko je bil vreden liberalizem posedujočih, da niso bili proti njim ti odvratni demagogi, ki so neposredno vzpodbudali k pravičnim zahtevam.

Namenoma govorimo o prijateljih pravice in ne o prijateljih ljudstva. Na naši zemlji hodi nekaj trpljeničnih duhov, ki ne morejo prenašati komedije, ki jo svet uganja s pravico. Ti ljudje so očitvidno norci, torej opasna bitia.

Ni težko razumeti, da gredo ti prijatelji pravice rajši z ljudstvom kakor proti njemu. Kjer se gode nepravilnosti, je lahko vidi, da kateri strani so žrtve: treba se je ozreti tja, kjer se zbirajo nesrečnejši. Zakaj nikakor ni mogoče trditi, da na drugi strani več trpe od socialne neenakosti.

Toda oni, ki ne trpe na nevarni blaznosti socialne pravičnosti, ne morejo pomliti, da je ta blaznost možna pri drugih ludeh. Zato slove tisti, ki trdijo, da je na svetu pre-

25 letnica družbe «Telefunken»

Dne 27. maja 1903., to je pred 25. leti, sta se v Berlinu združili Allgemeine Elektrizitäts-Gesellschaft (AEG) in Siemens & Halske v družbo «Telefunken». — Obe družbi sta se že poprej bavili z brezžično telegrafijo, toda prvi podvig nemške brezžične tehnike datira šele z dnem spojitve omenjenih družb. — Telefunken se je v začetku posvečala gradnji ladijskih postaj na vojnih in trgovskih ladjah, pozneje se je pa začela graditi tudi postaje v mestih in na deželi. Ko je po vojni radiofonija jela zavzemati vedno večji razmah, je leta 1921 družba «Telefunken» sklenila s tremi največjimi svetovnimi koncerni (Radio Corporation Newyork, Marconi Company London in Compagnie Générale Paris) aranžman, po katerem naj bi bilo omogočeno in olajšano pridobivanje kapitala in ureditev vprašanja koncesije za gradnjo brezžičnih postaj. Ta aranžman se je izkazal za zelo posrečen. — Naša slova prikazuje radio-postajo na zrakoplovu Zeppelin LZ 126, isto aparaturo je «Telefunken» dobavila tudi Nobilovemu zrakoplovu «Italia», dobi ga pa tudi Zeppelin LZ 127.

Moč ljubezni in sovraštva

Mozart in Alojzija Weber

Bilo je meseca oktobra 1777., ko je čopel mladi Mozart v spremstvu svoje matere v Mannheim, ki je slovel takrat kot muzikalno mesto. Bil je na potu v Pariz, toda izredna in prisiljena gostoljubnost meščanov ga je zadržala dalj časa v tem mestu. Predvsem pa se je sprijatelil z družino kapelnika Cannabicha in glasbenika Wendlinga. S svojo materjo je bil skoraj vsak dan gost v eni ali drugi družini.

Mladi Mozart se je pričel končno interesirati za glasbeni talent najstarejše hčere kapelnika Cannabicha, gosposke Roze, katero je pričel na željo njenega brata poučevati na klavirju. Svojemu očetu je pisal Mozart: »Ona je zelo lepo in dobro vzgojeno deklet. Za svojo starost ima mnogo pameti, je zelo resna, ne govori veliko, če pa govori, govori zelo prijazno.«

Istočasno je Wendlingova družina skrbela za čim prijetnejše Mozartovo bivanje v mestu. Mozart se je moral udeleževati vsakovrstnih zabav, prirejenih v njegovo razvedrilo. Za vse to je kmalu izvedel njegov oče v Salzburgu, ki kot resen in skrajno moralen mož ni mogel odobravati sinovega obhajanja s to družino, ki ni bila baš na preveč dobrem glasu. Saj je znano, da so poveličevali Dorotejo Wendling kot »nemško Melpomeno« in da so občudovali lepo Avgusto Wendling, ki je bila ljubica mannheimskega kneza, tudi Wieland, Schubart in Heinke.

Mladi mojster je nekaj časa z veseljem užival v tem živahnem krogu, ki so ga obvladovale lepe ženske in ki niso bile ravno nasprotne »nedolžnega ljubimkanja«, toda kmalu je zmagal v njem razum ter se je pričel ogibati te družbe, katere se je njegova mati tako bala. Saj je pisala v Salzburg: »Mati in hči ne gresta skozi celo le-

to v cerkev, ne gresta nikdar k spovedi, pač pa pridno v gledališče.«

Toda vse to v bistvu ni oddaljilo Mozarta od te družbe. Glavni, globlji in usodopolni vzrok je v poznavanju družine gledališkega suflerja in kopista Fridolina Weberja. Kdor je le samo površno zasledoval kratko in vendar tako bogato življenje Mozartovo, ta je moral jasno spovedati, da se je pričela nesreča, ki je spremljala njegovo življenje, v tej družini!

Mladi, idealni Mozart, ki so ga Weberjevi sprejeli z odprtimi rokami in z veliko prijaznostjo, je postal prav kmalu dober prijatelj družine, ki je živela v skrajno slabem gnotnem položaju. »Zdal odpotuje naš najboljši prijatelj in naš dobrotnik,« je vzklil stari Weber ob Mozartovem odhodu. »Vaš sin je storil toliko dobrega moji hčeri, da mu ostane večno hvaležna.«

In res mu je ostala zelo hvaležna! Sedemnajstletna Alojzija se je poslužila vseh ženskih sredstev, vseh rafiniranih ženskih umetnosti, ki jih je kljub svoji mladosti poznala zelo dobro, da je spravila mladeža in v ljubezni neizkušene Mozarta v svoje mreže.

Zaman je svaril oče svojega sina, zaman se je pritoževala mati o veliki spremembi Wolfganga. »Res je,« je pisala svojemu možu, »ona poje krasno, toda vzlic temu se ne sme pozabiti na svoj lastni interes.«

Uboga, dobra mati, ki ni umela, ker ni hotela umeti, da je bil Wolfgangov interes na dobrobiti te družine, in sicer v umetniški izpolnitvi Alojzije. »Tako rad imam to nesrečno družino,« je zapisal Mozart, »da želim samo njeno srečo, kar se mi mogoče posreči.«

Posledica je dokazala, da je mogel to storiti, seveda na škodo svojega ranjenega srca.

(Nadaljevanje v prihodnjem »Ponedeljku«.)

Tuberkuloza pri psih in mačkah

V nemški strokovni reviji »Zivnozdravniki pregled« sta objavila profesor dr. Hinz in privatni docent dr. Schroeder zaključke svojega 3-letnega znanstvenega proučevanja tuberkuloze pri psih in mačkah. Članek, ki je velikega znanstvenega pomena, zasluži splošno pozornost zlasti v onih točkah, v katerih govori o nevarnostih okuženja človeka po tuberkuloznih psih in mačkah.

V splošnem se ne nagibajo psi in mačke tako zelo k tuberkulozi, kakor n. pr. goveja živina. Po več znanstvenih ugotovljenih odstotnih številke se gibljejo od 0.053 do 2.75% za psa in 1 do 2% za mačko. Profesor dr. Wirth z dunajske žvnozdravnice visoke šole je ugotovil od 1. januarja 1916. do 1. junija 1922. med 6700 psi v 67 primerih (1%) tuberkuloze. Profesor dr. Hinz in dr. Schroeder sta od 1. aprila 1923. do 31. marca 1926. dognala med 23.000 psi 63 in med 2300 mačkami 42 tuberkuloznih primerov, kar ustreza odstotnemu številu 0.36 oz. 1.82. Očitno je tu sorazmerno večje število tuberkuloznih primerov pri mački.

Pse in mačke okuži v prvi vrsti človek, kajti nalezljivost s požiranjem tuberkuloznih odpadkov ali mleka, vsebujočega tuberkulozne bacile, je kaj majhna. Pes in mačka sta torej oba žrtvi svoje bolne okolice. Po smrti tuberkuloznega družinskega člana obdrže živali iz piete do umrlega, čigar ljubljence je bila in je kot taka največ pripomogla k njegovi propasti, kot stalno nalezljivo ognjišče se nadalje pri hiši. Za spremembe pri živali se običajno ne brigajo ali pa jim podtikajo druge vzroke. Napredujejo šuškanje, kašljanje, težavno dihanje, lišpavost, bruhanje, lijavica, vse to vzbujajo sumnje o tuberkulozi, ki je potrjena, posebno če je žival iz tuberkulozne okolice. Z odstranitvijo za tuberkulozo oboleni živali ne bi smeli niti trenutek odlašati.

Potrebno je, tudi iz ljubezni do živali, paziti, da ne pridejo psi in mačke v dotik s tuberkuloznimi bolniki, in naj ti to še tako bolešno občutijo! V boju proti tuberkulozi človeka ni nobena žrtev prevelika!

Resnice in kresnice

Prosluli igralec David Garrick, ki je imel mišice svojega lica toliko v oblasti, da se je znal hkratu jokati in smejati, je bil slab vračnik. Nekdaj je »navrtil« lorda Chesterfielda za 50 šterlingov in obljubil, da jih vrne v enem mesecu. Tako je zares naredil. Nedolgo, pa se zopet obrne na istega plemiča za posojilo 25 šterlingov, češ: »Saj vidite, blagorodje, da sem besedo držal.« Ali Chesterfield odvrne: »Nič vam ne posodim več, ne maram, da bi me imeli dvakrat za bedaka.«

Pisatelj Jean Richepin ni maral angleščine, češ, da je trda, neblagoljubna. Povzpel se je nekdo celo do trditve, da se v tem jeziku ne morejo izražati pesniški dojmi in doživljaji. Takoj mu je pričel ugovarjati nekdo v družbi, rekoč: »Kaj na Shakespeare?« — »Shakespeare?« povzame Richepin, »ta pa niti Anglež ni bil. To je »Francos Jacques Pierre, ki so ga onkraj Preliva tako pretvorili!«

Marcel Schwob izda celokupne spise Richepinove. Natis se je zakasnil, ker stavi ne morejo čitati uredniškega rokopisa. Schwob namreč uporablja zgolj stara peresa. Ko ga je prijatelj vprašal, zakaj ravna tako skopuško, se je odzval: »S starim peresom se ne da hitro pisati, tako mi preostaja časa za točneje mišljenje.«

Rosny starejši si je pisateljsko delo tako uredil, da dopolne dodeluje dobre stvari, popoldne pa piše sestave, ki jih je prevzel zaradi zaslužka. V pomenku z odlikovanjem Goncourtove akademije je nekaj rekel: »Jaz sem prečital Vaš roman. Ste li tudi vi prebrali vse moje?« »Samo dopolnanske, ker tedaj so naše zmožnosti največje.« — »Vi, mladi tovariš, sklene Rosny imate pač navado delati pozno v noč?«

Kmet iz vzhodne Malopolske pride na volišče. Ker je nepismen, prosi volilnega ko-

misarja, naj mu izpolni listek. Poverjenik napiše neko ime in vrže glasovnico v skrinico. »Ali bi mi velenožni gospod hoteli povedati, koga sem volil?« — »Takoj se mi poberi, kmetav,« ga nahruli gospod, »ali ne veš, da so volitve tajne?«

Alfons Allais, humoristični pisatelj, si v hotelu naroči porcio pišketa. Ko pa v računu vidi, da mu je le natak »vste« z 19 franki, kmetav, »Slišite, natak, ali ste ob pamet, da koljete tako dragocene živali!«

Isti pisec je nekdo stopil v trgovino, da bi si izbral neko blago. Komij mu razgrne celo skladovnico, pa nobena tkanina ne kaže pravilne odličje v rdeči barvi. Ko se naposled Allais vendar zadovolji z neko vrsto, ga uslužbenec ves oznojen in zasopel vpraša: »Koliko metrov želi gospod?« — »Ej, pri meni ne gre na metre! En centimeter bo dovolj, potrebujemo namreč tak kosček pri lovu na žabe.« Kronika pravi, da je moral pisatelj urno odnesti pete, drugače bi bil dobil z metrom po plečih.... Ob drugi priliki je poskusil slično komedijo v drugi prodajalni. Ali ko izmučen pomočnik vpraša, koliko blaga naj gospodu odreže, vrže ta srebrnik za 5 fr. na mizo, češ, za tale denar. Obenem se kupec ozira proti vratom. Ali glej čudo! Naletel je na flegmatika, ki poloji srebrnik na blago ter izreže takšno kolesce, rekoč kar se da ravnodušno: »Takole, gospod je postrežen.«

»Denar ali življenje!« zaskoči pot razmršen postopač gospodu, ki se vrača malo natrkan po samotni ulici domov. »Sreča vam ni mila, sta me že dočista obrala dva druga nemanica.« — »Osel,« zakaj pa niste vpili na pomoč; bil bi pritekel jaz!«

»Gospodična Nosanova«, naroča gospa Floramila modistki, »pošlite mi tri račune domov: enega na 300 Din, ta bo zame, drugega na 450, ta bo za mojega moža, tretjega pa za 600, ta bo za znanke.«

»Vidiš, Anka, kdor išče, najde. Semle poldeva na prigrizek, k »Fantovskemu solcu«. Tu piše, da je obed od 11. do 14. in da stane 25 Din. Za tri ure gostitve je dovolj poceni.«

Oče: »Tvoj ženin je na slabem glasu«. Hči: »Tako? Gotovo ima precej pod palcem. Glej si ga no, jaz sem mislila, da je ubožen kot cerkvena miš.«

»Prosim, gospodična, program!« — Saj je že pol enajstih, vsak čas bo predstave konec. — Ej, veste, jaz ga potrebujem za svojo ženo, da bo vedela, kje sem bil.«

A: »V slovenščini poznam neko besedo, ki se vedno napak izreka.«
B: »Katera je to?«
A: »Napak.«

Specijalni artistski atelje za črko-slikarstvo
PRISTOU & BRICELJ
LJUBLJANA, Resljeva cesta št. 4 — Sv. Petra cesta št. 39. — Telefon 2908.

L. Mikuš

MESTNI TRG ŠTEV. 15

Tvornica dežnikov, založba sprehajalnih palic

„Ponedeljkov“ listek

Čudna zgodba

Ivan Dobravec.

III.

Hilidin mož je pričel pripovedovati žaljivo zgodbo, ki jo je sprti dopolnjeval z izmišljotinami. Očividno zato, da bi vplival na gospo Lijo, predvsem pa, ker se je bal Julijevega nastopa. Sicer ni bil strahopetec — saj je kljuboval celo ljubosumnosti svoje žene — toda svojega neomadeževanega državljanstva ni nikdar izpostavljaj nevarnosti.

Gospa Lija je sedela tako, da ni mogla videti Julija, ki je nerodno dvoril plesalki ter se istočasno oziral po naši družbi.

— Da ne bomo zadnji! je začela siliti gospa Hilda.
— Zadnji ali predzadnji...
— In jutri je tudi še praznik! sem pomagal njenemu možu, ki je videl v zavlačevanju morda edini izhod iz mučnega položaja.
— Natakari!
— Jaz ne bom več!
— Tudi jaz ne!
Gospe sta se upirali zaman.

Zabava je postala prisiljena. Skušal sem piti čim najmanj, toda moral sem izprazniti več kozarcev. Da, moral. Razpoloženje me je prisililo. Pričakovanje nečesa neizogibnega. Nečesa, kar mora priti, čemur pa ni treba pristostvovati.

V tem sklepu me je potrdil tudi spomin na Julijeve besede v restavraciji, da človek dostikrat ne ve, ali igra tragično ali komedijsko vlogo.

Izginil sem. Previdno, toda trdno odločen, da se ne vrnem, če tudi bi me zalotili pri zadnjem koraku ob izhodu.

★

Silna radovednost me je gnala po mestu. Na vsak način sem hotel zvedeti, kaj se je zgodilo.

Bil je že pozen popoldan, ko sem sedel na kavarniški verandi. Že sem mislil, da ne bom videl nobenega od naše sinočne družbe, ko sem zagledal na cesti Lijo. Samo in otožno.

Stopil sem za njo.
Pričakoval sem celo kopo očitkov in še kaj hujšega.
— Dobro ste storili.
— Moral sem.

— Ne mislim vašega odhoda. Kaj takega nisem pričakovala od vas. Brez pozdrava in brez dogovora za sestanek? Saj vendar niste bili pijani, čeprav ste trdili, da je danes praznik!

— To ne, ampak...
— Zbali ste se!
— Morda.
— Stopiva v park!
Povedala mi je vse.

Ko me je pogrešila, se je ozrla po dvoran. Mislija je, da sem prisedel kakemu znancu. In ko je tako gledala naokoli, je zagledala Julija. Ostala je mirna, toda drugi so opazili, da ga je videla. Bilo jim je neprijetno in so ugibali vse mogoče stvari v zvezi z mojo nenadno odsotnostjo. Ko so odhajali, je vstal tudi Julij. Stopil je pred njo in ji poljubil roko. V tem hipu se je plesalka v loži zasmejala tako glasno in prezirljivo, da je Lija dvignila roko. Nastal je zmešnjava. Zdelo se ji je, da je Julij izginil. In res. Naenkrat je stal zopet pred njo z brado in naočniki. »Neumnež!« mu je rekla in ga opomnila, da je med njima vsega konec. Razjarjen je pred vsemi imenoval moje ime in pristavil, da je že dolgo vedel o najinem razmerju. Ni ga hotela poslušati. Odšla je.

— Kako smešno, kako smešno! — se je smejala.

— In neumno!
— Bedasto! Pomislite, da je danes pomirjevalnemu sodniku tvezil o vas!

— Kaj?
— Rekel je, da ima dokaze.
— Torej hoče sedaj on...
— Da! Pravi, da pristane na ločitev samo po moji krivdi!

— In če te krivde ni, ker je ne more biti?

— Mora biti!
— Lija?
— Ločitev se mora izvesti! In vi mi boste pomagali?

— Lija?
— Zanašam se na vas!
— Vse bom storil...
— O, saj sem vedela, da me imate še vedno radi!

— Vse bom storil, toda na njegove dokaze o moji sokrivdi ne morem... ne smem... nočem pristati!
— Torej sem se varala?
— Ne sklepajte tako hitro!
— Kaj ne da mi boste pomagali?
— Razmišljal bom.

Govorila sva ponovno o nočnem incidentu, se smejala in se čudila. Navzlic vsemu smehu mi je bilo v duši kakor človeku, ki so mu storili krivico, ki pa rad trpi, ker pričakuje zaslužnega zadoščenja. Nerač sem obljubil, da pridem zvečer k njej na čajsko čaja.

Globoko užaloščeni sporočamo vsem sorodnikom, prijateljem in znanjem vest o smrti naše iskreno ljubljene soproge, mamice, stare mamice in tašče, gospe

Hermine del Cott

soproge okrajnega glavarja v pokoiu

katera je dne 26. maja t. l. ob 10. uri zvečer, po kratkem, mukepolnem trpljenju, previdena s sv. zakramenti za umirajoče blago v Gospodu zaspala.

Pogreb nepozabne, blage pokojnice se vrši v torek dne 29. maja 1928 ob 1½ 3. uri popoldne od doma žalosti, Strossmayerjeva ulica št. 3, na pokopališče k Sv. Križu.

Sv. maša zadušnica se bo darovala v župni cerkvi Sv. Petra dne 30. t. m. ob 9. uri.

Drago pokojnico priporočamo v blag spomin!

Ljubljana, dne 29. maja 1928.

Zalujoče rodbine: Gustav del Cott, Herbert del Cott, dr. Trenkler.

Brez posebnega obveščila.

TERROT
E JAP E
R JAP R
O motocikli O
T kvalitete T
TERROT

Motocikli
TERROT
- JAP -

Vam nudijo kvaliteto trpežnost eleganco in konfort

Oglejte si zalogo pri

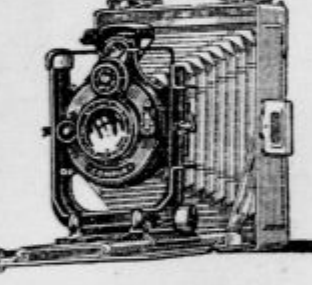
MOTOR IMPORT Cie.
LJUBLJANA
KREKOV TRG 10

Ceniki in prospekti brezplačno

Nov cenik

fotografskih aparatov in potrebnih je ravnokar izšel. Na razpolago je gratis in poštne prosto. 6514 a

Drogerija Gregorič
LJUBLJANA, Prešernova ulica 5

D.M.C.

Največje skladišče
AVRAM KAJON
Sarajevo — Prestolona slednika Petra ulica 26

V globoki žalosti naznanjamo, da nam je danes ob 3. uri jutraj po mukepolni bolezni umrla naša ljubljena hčerka oziroma sestra

Jožica Mozetič

učiteljica

Pogreb predrage pokojnice se bo vršil dne 29. t. m. ob 4. uri popoldne iz mrtvašnice bolnice usmiljenih bratov v Kandiji.

Priporočamo jo v topel spomin.

Novo mesto, dne 27. maja 1928.

Zalujoča rodbina MOZETIČ.

ZADRUŽNA HRANILNICA

reg. pos. in gosp. zadruga z o. z. v LJUBLJANI, Sv. Petra cesta 19

Podeljuje vsakovrtna kredite, eskontira menice, inka. Sprejema hranilne vloge na knjižice ali v tekočem šira fakture ter izvršuje razen deviznih in valutnih vse računu ter jih obrestuje po dogovoru najugodnejše.

v bančno stroko spada oče posle

Kot pooblaščen prodajalec srečk Državne razredne loterije vodi poseben oddelek za njih prodajo, poleg tega prodaja tudi srečke Ratne štete na obroke pod zelo ugodnimi pogoji.